

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОГО ПРАВА ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

КОХАН ВЕРОНІКА ПАВЛІВНА

кандидат юридичних наук, старший дослідник,
завідувач відділу правового регулювання стру-
ктурно-технологічного розвитку економіки Науко-
во-дослідного інституту правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України
ORCID 0000-0002-3129-9266

УДК 342.7:342.722

DOI 10.37772/2518-1718-2026-1(53)-2

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБОРОНИ ДИСКРИМІНАЦІЇ ВETERANІВ ВІЙНИ

У статті розглянуто проблему переосмислення класичних підходів до переліку захищених ознак у антидискримінаційному праві та меж застосування принципу рівності, спричиненої трансформацією українського суспільства і формуванням ветеранів війни як нової соціально вразливої групи. Метою статті визначено аналіз теоретико-правових засад заборони дискримінації ветеранів війни в сучасних умовах.

Автор зазначає, що сучасне антидискримінаційне право розвивається у напрямі розширеного розуміння захищених ознак, яке поєднує формальний, матеріальний та правозахисний підходи. Чинне законодавство України формально не містить прямої вказівки на статус ветерана війни як самостійну захищену ознаку, однак конструкція «інші ознаки» у визначенні дискримінації дозволяє потенційно охоплювати ветеранський статус у випадку доведення факту дискримінаційного ставлення. Опосередкований підхід не забезпечує достатньої правової визначеності та може ускладнювати практичну реалізацію антидискримінаційного захисту ветеранів війни.

Обґрунтовано, що правовий статус ветерана війни відповідає доктринальним критеріям захищеної ознаки, оскільки: має чітке нормативне визначення; відображає реальний соціальний досвід потенційної дискримінації; пов'язаний із системними соціальними ризиками, що виникають внаслідок участі у бойових діях та подальшої соціальної адаптації; потребує його прямого нормативного закріплення як захищеної ознаки у законодавстві про запобігання дискримінації з метою посилення гарантій правового захисту відповідної категорії осіб.

Проаналізовано співвідношення принципів рівності, недискримінації та позитивних дій у сучасному законодавстві. Принцип рівності у сучасному праві розглядається у матеріальному вимірі, що передбачає не лише заборону необґрунтованого різного ставлення, але й обов'язок держави усунути наслідки структурної нерівності. У цьому контексті позитивні дії виступають не винятком із принципу рівності, а механізмом його реалізації, спрямованим на забезпечення реальної рівності можливостей для соціально вразливих груп, у тому числі ветеранів війни.

Сформовано теоретико-правовий підхід до розгляду статусу ветерана війни як потенційної самостійної захищеної ознаки в антидискримінаційному праві, а також у визначенні меж застосування концепції позитивних дій щодо цієї категорії осіб.

Ключові слова: принцип рівності, права людини, правовий статус ветеранів війни, антидискримінаційне право, дискримінація.

Постановка проблеми. Російсько-українська війна, яка триває вже понад чотири роки, підняла низку правових проблем у різних сферах життя українського суспільства. Однією з таких проблем є забезпечення дотримання прав і неупередженого став-

лення до ветеранів війни, зумовлене неухильним зростанням цієї категорії осіб серед населення і значущістю для української державності військових подвигів ветеранів війни. При цьому, ветерани війни – це специфічна суспільна група, яка потребує

додаткового захисту з боку держави, що і засвідчив Закон України «Про правовий статус та гарантії соціального захисту ветеранів війни» [1].

Дійсно, ветерани війни потребують допомоги для реінтеграції до цивільного життя. Через отримані поранення, інвалідність або посттравматичні розлади чимало ветеранів не можуть в повній мірі забезпечувати собі гідний дохід, оскільки для працевлаштування або відкриття своєї справи потрібен час на фізичне і моральне відновлення. Саме тому «державі необхідні поступові механізми, які забезпечать плавний процес інтеграції ветеранів у цивільне життя. Поки ветерани відновлюють професійні навички або здобувають нову кваліфікацію, їм потрібні засоби для існування, гарантовані виплати від держави в умовах війни...» [2, с. 44].

З іншого боку, ветерани війни зіштовхуються з бар'єрами зовнішнього характеру: нестача робочих місць, невідповідність кваліфікації вимогам роботодавців, дискримінація чи упереджене ставлення в колективах, недостатня розвиненість програм підтримки [3, с. 372]. Так, громадська спілка «Ліга Сильних» з'ясувала, що 42% опитаних ветеранів з інвалідністю не можуть знайти роботу через низькі заробітні плати. Ще 42% – через небажання роботодавців їх наймати. Серед інших труднощів вони вказують на жорсткий графік, недоступність місця роботи та відсутність вакансій на віддалену роботу [4].

Крім сфери праці, ветерани війни стикаються з проявами дискримінації та бар'єрами у реалізації інших прав, зокрема права на освіту, медичну допомогу та доступі до соціальних і фінансових послуг. Згідно з даними соціальних досліджень – опитувань потреб ветеранів і перешкод, що заважають їм реінтегруватися в суспільство, – половина з опитаних ветеранів війни повідомляють про упереджене ставлення до них у публічній сфері, зокрема у медичних установах та адміністративних органах [5]. Зафіксовано явища дискримінації та упередженого ставлення до ветеранів війни під час отримання державних послуг і процедур, зокрема під час отримання статусу учасника бойових дій або учасника війни. Про це повідомили 7 % опитаних ветеранів війни під час дослідження присвяченого детальному вивченню правових потреб ветеранів/-ок після звільнення зі служби, а також членів їхніх сімей (червень-вересень 2024 р.) [6, с. 66].

Поширеним серед ветеранів війни є бажання займатись підприємництвом, однак ветерани війни зазнають дискримінації і упередженого ставлення під час спроб започаткувати власну справу. Про це йдеться у дослідженні 2025 року Українського Інституту Майбутнього спільно з Всеукраїнською профспілкою захисників України, спортсменів та працівників сфер та Асоціацією підприємців – ветеранів

АТО [7]. Зазначається, що як і більшість громадян в Україні, що мають бажання розвивати власний бізнес, ветерани війни стикаються з відсутністю доступу до капіталу. Як засвідчило опитування, 77% ветеранів війни, що хочуть відкрити бізнес, потребують фінансування. Але банки не кредитують ветеранів, військових через існуючі упередження та стигматизацію їх у суспільстві (захищена категорія, непередбачуваність тощо), можливі репутаційні ризики для фінансових установ під час роботи з ветеранами. За практично повної відсутності доступу до банківських кредитів у ветеранів, на відміну від цивільних підприємців, немає доступу до міжнародних грантів [7, с. 11].

Таким чином, можна висувати, що реалізація ветеранами війни прав у сфері праці, підприємстві, доступі до адміністративних послуг тощо обтяжені дискримінаційним ставленням до цих осіб через статус ветерана війни (приміром, учасника бойових дій) і (або) проблем із психічним та фізичним здоров'ям.

Ще один важливий висновок полягає у необхідності переосмислення класичних підходів до переліку захищених ознак у антидискримінаційному праві та меж застосування принципу рівності, спричиленої трансформацією українського суспільства і формуванням ветеранів війни як нової соціально вразливої групи, яка потребує іншого підходу до розуміння їх потреб.

Метою статті є аналіз теоретико-правових засад заборони дискримінації ветеранів війни в сучасних умовах. У межах статті заплановано вирішення таких завдань: 1) чи охоплюється статус ветерана війни чинним поняттям «захищена ознака» (protected ground) в антидискримінаційному праві України; 2) чи потребує ветеранський статус самостійного нормативного закріплення як підстави для посиленого правового захисту; 3) співвідношення принципів рівності, недискримінації та позитивної дискримінації (affirmative action) щодо ветеранів війни.

Наукова новизна дослідження полягає у формуванні теоретико-правового підходу до розгляду статусу ветерана війни як потенційної самостійної захищеної ознаки в антидискримінаційному праві, а також у визначенні меж застосування концепції позитивних дій щодо цієї категорії осіб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній правовій доктрині відсутні комплексні дослідження, присвячені можливості віднесення правового статусу ветерана війни до переліку захищених ознак антидискримінаційного права. Що стосується власне концепції «захищеної ознаки», універсального поняття захищеної ознаки немає, оскільки воно розуміється через систему антидискримінаційних правових норм, в основі яких є міжнародно-правові

стандарти прав людини, практика Європейського Суду з прав людини. На підставі цього у правовій доктрині сформувалися теорія equality law та критерії визначення захищених ознак (Kate Malleson) [8], обґрунтування взаємопов'язаності між рівністю, недискримінацією та захищеними ознаками (Sandra Fredman) [9; 10], наукове положення про те, що рівність і недискримінація – це дві сторони (позитивна і негативна) одного принципу (Anne Bayefsky) [11].

Серед українських вчених, які висвітлювали проблематику захищених ознак у антидискримінаційному праві, варто виділити праці Ю. В. Пожарова, О. В. Пожарової [12] – розглядають «захищені ознаки» як категорії, закріплені міжнародними актами, підкреслюють роль ЄСПЛ у розширенні переліку захищених ознак; Вишновецької С.В., Дорошенко Т.А. [13] – обґрунтовують необхідність законодавчо визначити формально-правові критерії дискримінації – тобто чітко окреслити ознаки, за якими вона встановлюється. У навчальній та науковій літературі зазвичай захищені ознаки розкриваються через поняття дискримінації як нерівності за певними характеристиками особи [14, с. 6].

Виклад основного матеріалу. Перелік захищених ознак формується еволюційно під впливом соціальних змін, судової практики та розвитку міжнародних стандартів прав людини. Це означає, що у сучасній правовій науці захищені ознаки розглядаються не лише як формально закріплені перелік характеристик особи, але і як інструмент забезпечення матеріальної рівності в умовах існування структурних соціальних нерівностей.

Крім того, еволюція підходів до визначення захищених ознак проявляється у їх адаптації до нових суспільних відносин та правових викликів, зокрема у сфері цифровізації. Як зазначають Janneke Gerards та Frederik Zuiderveen Borgesius, поряд із так званими класичними захищеними ознаками (стать, етнічне походження, інвалідність тощо) розвиток цифрових технологій сприяє формуванню нових груп осіб, які можуть потребувати антидискримінаційного захисту, однак не підпадають під традиційно визначений перелік protected characteristics. Це, з одного боку, демонструє обмеженість виключно формалізованого підходу до визначення захищених ознак, а з іншого – свідчить про здатність алгоритмічних систем породжувати дискримінаційні ефекти за ознаками, які не визнаються класичними характеристиками особи (наприклад, за технічними параметрами користувача) [15].

Таким чином, у правовій доктрині поєднуються кілька підходів до формування переліку захищених ознак – формальний, матеріальний і правозахисний. За формальним підходом захищені ознаки – це підстави дискримінації, закріплені у законодавстві [16].

Матеріальний підхід означає, що соціально значущі характеристики особи, що потенційно можуть бути підставою дискримінаційних дій, включаються до захищених ознак [9]. За правозахисним підходом захищені ознаки – це ті, щодо яких держава має позитивні обов'язки захисту [17].

Під захищеними ознаками у законодавстві (Equality Act 2017 [18], Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 6 вересня 2012 року № 5207-VI [19] та науковій літературі [8;9;20] розуміють перелік характеристик особи, щодо яких заборонена дискримінація (вік, інвалідність, стать, раса тощо).

Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» формує невичерпний перелік захищених ознак, оскільки ним закріплене наступне визначення дискримінації: дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановлений цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними (п. 2 ч. 1 ст. 1) [19].

Отже, особи, які мають характеристики, прямо не зазначені у законодавчому переліку захищених ознак, але які фактично можуть бути підставою дискримінації, також підпадають під захист від дискримінації. Прикладами таких характеристик у сучасній правозастосовній практиці виступають, зокрема, стан здоров'я, ВІЛ-позитивний статус, сексуальна орієнтація, статус внутрішньо переміщеної особи.

У правовій доктрині визначені умови, яким має відповідати захищена ознака. За К. Malleson ними є: (1) дефініційна та категоріальна стабільність – ознаку можна чітко визначити як правову категорію; (2) відповідність соціальній реальності та досвіду людей – ознака має відображати реальні соціальні ідентичності та досвід дискримінації; (3) зв'язок із ключовими осями дискримінації у суспільстві – ознака має бути пов'язана з системною соціальною нерівністю [8, с. 598–600].

Статус ветерана війни – це правова категорія, встановлена Законом України «Про правовий статус та гарантії соціального захисту ветеранів війни», яка має чітко визначений обсяг прав, гарантій та пільг, спрямована на забезпечення створення належних умов для життєзабезпечення ветеранів війни, сприяє формуванню в суспільстві шанобливого ставлення

до них [1]. Як свідчать практика та результати соціологічних досліджень, в Україні правовий статус ветерана війни потенційно може виступати і фактично виступає підставою для обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами. Незважаючи на встановлення окремого правового статусу, ветерани війни стикаються з порушенням як загальноправового принципу рівності, так і спеціального режиму їх статусу – встановлення додаткових зобов'язань держави щодо забезпечення прав і гарантій ветеранів війни.

Отже, статус ветерана війни як характеристика особи потребує самостійного нормативного закріплення у законодавстві про захист від дискримінації з метою посиленого правового захисту його носіїв. З огляду на це, доцільно розглянути можливість визнання правового статусу ветерана війни самостійною захищеною ознакою із внесенням відповідних змін до пункту 2 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про заходи запобігання та протидії дискримінації в Україні» [19].

Слід зауважити, що офіційне поняття дискримінації опосередковано дозволяє охоплювати статус ветерана війни через категорію «інші ознаки». Разом із тим, пряме законодавче закріплення статусу ветерана війни як захищеної ознаки сприятиме підвищенню рівня правового захисту ветеранів війни, а також попередженню дискримінації у будь-яких проявах до ветеранів війни.

Отже, визнання правового статусу ветерана війни захищеною ознакою є необхідним елементом формування ефективного антидискримінаційного механізму захисту прав цієї категорії осіб. Водночас саме по собі включення відповідної ознаки до законодавчого переліку не гарантує досягнення фактичної рівності, оскільки формальна заборона дискримінації не усуває наслідків структурної соціальної нерівності, з якою стикаються окремі соціальні групи.

У сучасній доктрині права рівності все більшого значення набуває підхід, відповідно до якого принцип рівності розглядається не лише як заборона необґрунтованого різного ставлення, а і як обов'язок держави створювати умови для досягнення реальної, а не лише формальної рівності. Зокрема, як зазначає Sandra Fredman, принцип рівності передбачає необхідність врахування фактичного становища соціальних груп та застосування спеціальних заходів для подолання системної нерівності [10, с. 712–713].

У цьому контексті особливого значення набуває співвідношення принципів рівності, недискримінації та позитивних дій (affirmative action). Якщо принцип недискримінації спрямований на заборону необґрунтованих обмежень прав за певними ознаками, то позитивні дії покликані усувати фактичну нерівність

шляхом запровадження спеціальних заходів підтримки для соціально вразливих груп.

Як слушно зазначає Я. Берназюк, з метою забезпечення реалізації принципу рівності окремі категорії осіб потребують надання додаткових гарантій, що дозволяє об'єктивно наблизити їх становище до рівного з іншими особами. У такому випадку застосування додаткових гарантій та інших заходів є позитивними діями («позитивною» дискримінацією) і не вважається дискримінацією чи порушенням принципу рівності. Надання додаткових пільг або гарантій окремим категоріям осіб у реалізації їх прав в однакових ситуаціях може бути зумовлене обмеженими фізичними, розумовими чи іншими можливостями таких осіб або ступенем тяжкості негативних наслідків для життя і здоров'я, пов'язаних з особливостями їх професійної діяльності [21].

З огляду на специфіку правового статусу ветеранів війни, який поєднує підвищений соціальний ризик, наслідки участі у бойових діях та об'єктивні бар'єри у доступі до реалізації окремих прав, постає питання про допустимі межі застосування позитивних дій щодо цієї категорії осіб та їх співвідношення із принципом рівності та заборонаю дискримінації.

У галузі конституційного права справедливо зазначається, що Україна на конституційному рівні взяла спеціальні зобов'язання щодо соціального захисту окремих груп громадян, однією з яких є військовослужбовці та члени їх сімей [22, с. 8–9]. У Методичних рекомендаціях для роботодавців з організації працевлаштування та розвитку трудових відносин з ветеранами війни, схвалених наказом Міністерства у справах ветеранів України від 11 квітня 2025 року № 291, зазначається, що спеціальний підхід до соціального захисту державою як військовослужбовців, так і ветеранів війни впливає з поєднання частини п'ятої статті 17 та статті 46 Конституції України та розкривається у низці рішень Конституційного Суду України [23, с. 15].

Одним із таких рішень є справа про соціальний захист ветеранів війни та членів їх сімей (Рішення Конституційного Суду України від 18 грудня 2018 року № 12-р/2018), у якій зазначено, що громадяни України, які захищають Вітчизну, незалежність та територіальну цілісність України, виконують конституційно значущі функції. Відповідно держава повинна надавати військовослужбовцям і членам їхніх сімей особливий статус та забезпечувати додаткові гарантії соціального захисту як під час проходження служби, так і після її завершення [24].

Таким чином, позитивні дії виступають не відступом від принципу рівності, а формою його реалізації у матеріальному вимірі. Саме через механізм позитивних дій держава здатна усувати наслідки

системної соціальної нерівності та забезпечувати реальну можливість реалізації прав окремими соціальними групами.

Традиційно позитивна дискримінація застосовується у сфері праці та соціального забезпечення і по суті становить систему пільг, гарантій та форм державної підтримки, що мають компенсаторний характер. Такий підхід є традиційним для трудового і соціального законодавства України та загалом відповідає спрямованості права соціального захисту.

Щодо ветеранів війни можна стверджувати, що для цієї категорії осіб позитивні дії мають ширшу сферу застосування, ніж лише встановлення додаткових трудових і соціальних гарантій. Станом на сьогодні держава встановила різноманітні правові форми підтримки ветеранів війни у сферах житлового забезпечення і житлово-комунальних послуг, зв'язку, транспорту, земельних відносин, підприємницької діяльності тощо [1; 25].

Водночас ветеранів війни доцільно розглядати передусім як носіїв суб'єктивних прав людини, гарантованих Конституцією України, міжнародними договорами у сфері прав людини та практикою Європейського суду з прав людини, і лише потім – як соціально вразливу категорію, що потребує додаткового захисту. Права ветеранів війни є загальними правами людини, які мають специфічний механізм реалізації в умовах підвищеної вразливості цієї категорії осіб, зумовленої фізичними, психологічними та соціальними наслідками участі у бойових діях.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що застосування позитивних дій щодо ветеранів війни має на меті забезпечення реальної рівності можливостей у доступі до реалізації проголошених прав і свобод та не суперечить принципу рівності. У цьому випадку позитивна дискримінація виступає необхідним елементом сучасної моделі антидискримінаційного захисту ветеранів війни.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що сучасне антидискримінаційне право розвивається у напрямку розширеного розуміння захищених ознак, яке поєднує формальний, матеріальний та правозахисний підходи. Чинне законодав-

ство Україна формально не містить прямої вказівки на статус ветерана війни як самостійну захищену ознаку, однак конструкція «інші ознаки» у визначенні дискримінації дозволяє потенційно охоплювати ветеранський статус у випадку доведення факту дискримінаційного ставлення. Однак, опосередкований підхід не забезпечує достатньої правової визначеності та може ускладнювати практичну реалізацію захисту ветеранів війни від дискримінаційних дій.

Правовий статус ветерана війни відповідає доктринальним критеріям захищеної ознаки, оскільки: має чітке нормативне визначення; відображає реальний соціальний досвід потенційної дискримінації; пов'язаний із системними соціальними ризиками, що виникають внаслідок участі у бойових діях та подальшої соціальної адаптації. З огляду на це, статус ветерана війни потребує розгляду як потенційно самостійної захищеної ознаки із перспективою його прямого нормативного закріплення у законодавстві про запобігання дискримінації з метою посилення гарантій правового захисту ветеранів війни.

Дослідження співвідношення принципів рівності, недискримінації та позитивних дій показало, що їх взаємодія має комплексний характер. Принцип рівності у сучасному праві розглядається у матеріальному вимірі, що передбачає не лише заборону необґрунтованого різного ставлення, але й обов'язок держави усувати наслідки структурної нерівності. У цьому випадку позитивні дії виступають не винятком із принципу рівності, а механізмом його реалізації, спрямованим на забезпечення реальної рівності можливостей для соціально вразливих груп, у тому числі ветеранів війни.

Щодо ветеранів війни позитивні дії мають ширший характер, ніж традиційні заходи у сфері праці та соціального забезпечення, та охоплюють комплекс державної підтримки у різних сферах суспільного життя. Отримані результати можуть бути використані для подальшого розвитку антидискримінаційного законодавства, правозастосовної практики та формування державної ветеранської політики, орієнтованої на забезпечення реальної рівності та ефективного захисту прав ветеранів війни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22 жовтня 1993 р. № 3551-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> (дата звернення: 12.02.2026).
2. Сіньова Л.М. Поняття «ветерани війни» та їх класифікація: теоретичні проблеми. *Праця і бізнес ветеранів війни: юридична теорія і практика*: монографія / [В. П. Кохан, Л. М. Сіньова, В. І. Швердіна та ін.]; за ред. В. П. Кохан. – Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2025. С. 7-45. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2025/12/mono_veterany.pdf
3. Сингаївська І., Бузова В. (2025). Особливості реінтеграції ветеранів війни в професійну діяльність. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2025. № 4(80). С. 371-379. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-80-371-379>.
4. Гуш Ю. «У нас залишаються стигма та дискримінація». Що розповідають військові з інвалідністю про повернення до цивільної роботи. *Гвара Медіа*. 19 серпня 2025. Режим доступу: <https://gwaramedia.com/u-nas>

- zalishayutsya-stigma-ta-diskriminacziya-shho-rozpovidayut-vijskovi-z-invalidnistyu-pro-povernennya-do-czivilnoi-roboti/ (дата звернення: 12.02.2026).
5. 50% ветеранів знають, що таке дискримінація. Соціологи дослідили, що потрібно учасникам бойових дій для повноцінної реінтеграції. *День*. 31 січня 2020 р. Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/50-veteraniv-znayut-shcho-take-dyskryminatsiya/> (дата звернення: 12.02.2026).
 6. Опитування щодо правових потреб ветеранів/-ок та членів їхніх сімей : звіт за результатами комплексного дослідження / П.-І. Малгорн, М. Ерлер ; підгот. командою SREO Consulting за сприяння Програми розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) в Україні за фінансової підтримки Уряду Королівства Нідерландів. 104 с. Режим доступу: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/opytuvannya-shchodo-pravovykh-potreb-veteraniv-ok-ta-chleniv-yikhnikh-simey> (дата звернення: 12.02.2026).
 7. Труднощі та виклики реінтеграції українських ветеранів у цивільне життя / Ю. Амеліна, Я. Лаврик, А. Цатурян, І. Терещенко ; Український інститут майбутнього, Всеукраїнська профспілка захисників України, спортсменів та працівників сфер, Асоціація підприємців – ветеранів АТО. 2025. 28 с. Режим доступу: <https://uifuture.org/publications/vyklyk-povoyennoyi-ukrayiny/> (дата звернення: 12.02.2026).
 8. Malleson K. Equality Law and the Protected Characteristics. *Modern Law Review*. 2018. Vol. 81(4). P. 598–621. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12353>.
 9. Fredman S. Preface to the Third Edition // *Discrimination Law*. – 3rd ed. – Oxford : Clarendon Law Series, 2022. – (Online ed. – Oxford Academic, 19 Jan. 2023). <https://doi.org/10.1093/oso/9780198854081.002.0006> (accessed: 15.02.2026).
 10. Fredman S. Substantive Equality Revisited. *International Journal of Constitutional Law*. 2016. Vol. 14. No. 3. P. 712–738. URL: <https://doi.org/10.1093/icon/mow043> (accessed: 15.02.2026).
 11. Bayefsky A. F. The Principle of Equality or Non-Discrimination in International Law. *Human Rights Law Journal*. 1990. Vol. 11. P. 1–34 (accessed: 15.02.2026).
 12. Пожаров Ю. В., Пожарова О. В. Міжнародні стандарти щодо захищених ознак та антидискримінаційне законодавство України. *Науковий вісник УжНУ. Серія Право*. 2024. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.17>.
 13. ишновецька С. В., Дорошенко Т. А. Поняття та види дискримінації в трудовому праві. *Наукові праці Київського авіаційного інституту. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2020. № 4(57). С. 103–109. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.57.15071>
 14. Запобігання та протидія дискримінації в Україні. Множинна дискримінація: навч. посіб. / кол. авт. [В. С. Березняк, О. С. Юнін, В. В. Шаблистий та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц., Заслуженого юриста України А. Є. Фоменка. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2022. 236 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi84/0064110.pdf>.
 15. Gerards J., Zuiderveen Borgesius F. Protected Grounds and the System of Non-Discrimination Law in the Context of Algorithmic Decision-Making. *Colorado Technology Law Journal*. 2022. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.08837>
 16. Hepple B. A. *Equality : the legal framework*. – Oxford ; Portland, Oregon : Hart Publishing, 2014. – Режим доступу: https://discovered.ed.ac.uk/discovery/fulldisplay/alma9923032453502466/44UOE_INST:44UOE_VU2 (дата звернення: 17.02.2026).
 17. O'Conneide C. Positive Action and the Limits of Existing Law. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*. 2006. № 13(3). Pp. 351-364. <https://doi.org/10.1177/1023263X0601300307>.
 18. Introduction to the Equality Act 2017: Protected Characteristics. 12 February 2025. <https://chambers.com/articles/introduction-to-the-equality-act-2017-protected-characteristics/> (дата звернення: 17.02.2026).
 19. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>
 20. Campbell-Palmer O. Challenging the Obscurity of Equality and Non-Discrimination in International Human Rights Law: A Literature Review. *Rule of Law Journal*. 2025. Issue 1. Vol. 5. URL: <https://ruleoflaw.lse.ac.uk/articles/55/files/68e38ab76b86e.pdf> (дата звернення: 17.02.2026).
 21. Берназюк Я. Заборона дискримінації як конституційно-правовий принцип: поняття та особливості реалізації. 2025. Supreme Observer. <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/137/zaborona-dyskryminatsii-iaak-konstytutsiinopravoyi-pryntsyup-poniattia-ta-osoblyvosti-realizatsii> (дата звернення: 17.02.2026).
 22. Берназюк Я. Конституційні гарантії реалізації в Україні права на соціальний захист // *Захист прав ветеранів АТО / ООС, інших військовослужбовців адміністративними судами України* / за ред. А. А. Єзерова. 2022.

- С. 6-21. Режим доступу: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/230212_1747_ZPV_prew_130223.pdf (дата звернення: 17.02.2026).
23. Методичні рекомендації для роботодавців з організації працевлаштування та розвитку трудових відносин з ветеранами війни : наказ Міністерства у справах ветеранів України від 11.04.2025 № 291. URL: <https://mva.gov.ua/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendatsiy-dlya-robotodavtsiv-z-organizatsii-pratsevlashtuvannya-ta-rozvitku-trudovih-vidnosin-z-veteranami-viyni-vyd-1> (дата звернення: 17.02.2026).
24. Рішення Конституційного Суду України від 18 грудня 2018 року №12-р/2018 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 9 розділу I Закону України «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких законодавчих актів України» від 28 грудня 2014 року № 76-VIII (справа про соціальний захист ветеранів війни та членів їхніх сімей). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-18#Text> (дата звернення: 17.02.2026).
25. Довідник основних прав, гарантій та пільг ветеранів війни за законодавством України: у 2-му вид., допов. / за заг. ред. С.В. Глібка. Харків: НДІ прав. забезп. інновац. розвитку НАПрН України, 2025. 122 с. https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2025/12/dovidnyk_veterany.pdf. DOI: 10.37772/978-617-7806-61-4.

REFERENCES

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (1993, October 22). *On the status of war veterans and guarantees of their social protection* (Law No. 3551-XII). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12#Text> [in Ukrainian].
2. Sinova, L. M. (2025). The concept of “war veterans” and their classification: Theoretical problems. In *Labor and business of war veterans: Legal theory and practice* (pp. 7–45). Kharkiv: Scientific and research institute of providing legal framework for the innovative development Retrieved from https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2025/12/mono_veterany.pdf [in Ukrainian].
3. Synhaivska, I., & Buzova, V. (2025). Features of reintegration of war veterans into professional activity *Scientific Notes of “KROK” University*, 4(80), 371–379. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2025-80-371-379> [in Ukrainian].
4. Hush, Yu. (2025, August 19). “We still have stigma and discrimination”: What servicemembers with disabilities say about returning to civilian work. *Gwara Media*. Retrieved from <https://gwaramedia.com/u-nas-zalishayutsya-stigma-ta-dyskryminaciya-shho-rozpozivdayut-vijskovi-z-invalidnistyu-pro-povernennya-do-czivilnoi-roboti/> [in Ukrainian].
5. Mykoliuk, O. (2020). 50% of veterans know what discrimination is: Sociologists studied what combatants need for full reintegration. *Den*, 17–18. Retrieved from: <https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/50-veteraniv-znayut-shcho-take-dyskryminatsiya?> [in Ukrainian].
6. Malgorn, P.-I., & Erler, M. (2024, December 19). *Survey on the legal needs of veterans and their family members: Report on the results of a comprehensive study*. SREO Consulting; United Nations Development Programme (UNDP) in Ukraine. Retrieved from <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/opytuvannya-shchodo-pravovykh-potreb-veteraniv-ok-ta-chleniv-yikhnikh-simey> [in Ukrainian].
7. Amelina, Yu., Lavryk, Ya., Tsaturian, A., & Tereshchenko, I. (2025). *Difficulties and challenges of reintegrating Ukrainian veterans into civilian life*. Ukrainyskiy instytut maibutnoho; Vseukrainska profspilka zakhysnykiv Ukrainy, sportsmeniv ta pratsivnykiv sfer; Asotsiatsiia pidprijemtsiv – veteraniv ATO. Retrieved from <https://uifuture.org/publications/vyklyk-povoyennoyi-ukrayiny/> [in Ukrainian].
8. Malleon, K. (2018). Equality law and the protected characteristics. *Modern Law Review*, 81(4), 598–621. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12353>
9. Fredman, S. (2022). Preface to the third edition. In *Discrimination law* (3rd ed.). Oxford: Clarendon Law Series. <https://doi.org/10.1111/1468-2230.12353>
10. Fredman, S. (2016). Substantive equality revisited. *International Journal of Constitutional Law*, 14(3), 712–738. <https://doi.org/10.1093/icon/mow043>
11. Bayefsky, A. F. (1990). The principle of equality or non-discrimination in international law. *Human Rights Law Journal*, 11, 1–34.
12. Pozharov, Yu. V., & Pozharova, O. V. (2024). International standards on protected characteristics and anti-discrimination legislation of Ukraine. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 85(2). <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.2.17> [in Ukrainian].
13. Vyshnovetska, S. V., & Doroshenko, T. A. (2020). The concept and types of discrimination in labor law. *Scientific works of Kyiv Aviation Institute. Series Law Journal “Air and Space Law”*, 57(4), 103–109. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.57.15071> [in Ukrainian].

14. Berezniak, V. S., Yunin, O. S., Shablysty, V. V. et al. (2022). *Prevention and counteraction to discrimination in Ukraine. Multiple discrimination* (A. Ye. Fomenko, Ed.). Dnipro: Vydavets Bila K. O. Retrieved from <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi84/0064110.pdf> [in Ukrainian].
15. Gerards, J., & Zuiderveen Borgesius, F. (2022). Protected grounds and the system of non-discrimination law in the context of algorithmic decision-making and artificial intelligence. *Colorado Technology Law Journal*. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2509.08837>
16. Hepple, B. A. (2014). *Equality: The legal framework*. Oxford; Portland, OR: Hart Publishing. Retrieved from https://discovered.ed.ac.uk/discovery/fulldisplay/alma9923032453502466/44UOE_INST:44UOE_VU2
17. O'Conneide, C. (2006). Positive action and the limits of existing law. *Maastricht Journal of European and Comparative Law*, 13(3), 351–364. <https://doi.org/10.1177/1023263X0601300307>.
18. Sheerin, K. (2025, February 12). *Introduction to the Equality Act 2017: Protected characteristics*. Chambers. Retrieved from <https://chambers.com/articles/introduction-to-the-equality-act-2017-protected-characteristics?>
19. Verkhovna Rada of Ukraine. (2012, September 6). *On the principles of preventing and combating discrimination in Ukraine* (Law No. 5207-VI). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text> [in Ukrainian].
20. Campbell-Palmer, O. (2025). Challenging the obscurity of equality and non-discrimination in international human rights law: A literature review. *Rule of Law Journal*, 5(1). Retrieved from <https://ruleoflaw.lse.ac.uk/articles/55/files/68e38ab76b86e.pdf>
21. Bernaziuk, Ya. (2025). *Prohibition of discrimination as a constitutional-law principle: Concept and features of implementation*. Supreme Observer. Retrieved from <https://so.supreme.court.gov.ua/authors/137/zaboronadyskryminatsii-iak-konstytutsiinopravovyi-pryntsyponiattia-ta-osoblyvosti-realizatsii> [in Ukrainian].
22. Bernaziuk, Ya. (2022). Constitutional guarantees for realizing the right to social protection in Ukraine. In *Protection of the rights of ATO/JFO veterans and other servicemembers by administrative courts of Ukraine* (pp. 6–21). Retrieved from https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/rizne/230212_1747_ZPV_prew_130223.pdf [in Ukrainian].
23. Ministry for Veterans Affairs of Ukraine. (2025, April 11). *Methodological recommendations for employers on organizing employment and developing labor relations with war veterans* (Order No. 291). Retrieved from <https://mva.gov.ua/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendatsiy-dlya-robotodavtsiv-z-organizatsii-pratsevlashtuvannya-ta-rozvitku-trudovih-vidnosin-z-veteranami-viyni-vyd-1> [in Ukrainian].
24. Constitutional Court of Ukraine. (2018, December 18). *Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case on social protection of war veterans and their family members* (Decision No. 12-r/2018). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-18#Text> [in Ukrainian].
25. Hlibko, S. V. (Ed.). (2025). *Handbook of the main rights, guarantees and benefits of war veterans under the legislation of Ukraine*. Kharkiv: Scientific and research institute of providing legal framework for the innovative development. Retrieved from https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2025/12/dovidnyk_veterany.pdf DOI: 10.37772/978-617-7806-61-4 [in Ukrainian].

KOKHAN VERONIKA

PhD in Law, Senior Researcher, Head of the Department of legal regulation of structural and technological development of the economy of the of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine

THE THEORETICAL AND LEGAL FOUNDATIONS OF PROHIBITING DISCRIMINATION AGAINST WAR VETERANS

Problem setting. One of the problems of contemporary law is ensuring the observance of the rights of war veterans and their unbiased treatment, which is conditioned by the steady growth of this category among the population and the significance of military feats of war veterans for Ukrainian statehood.

Purpose of the research. The purpose of the article is to analyze the theoretical and legal foundations of prohibiting discrimination against war veterans in modern conditions. The article aims to address the following tasks: 1) whether the status of a war veteran falls under the current concept of a “protected ground” in Ukrainian anti-discrimination law; 2) whether veteran status requires independent normative recognition as a basis for enhanced legal protection; 3) the correlation between the principles of equality, non-discrimination, and affirmative action regarding war veterans.

Analysis of recent research and publications. Contemporary legal doctrine lacks comprehensive studies devoted to the possibility of including the legal status of war veterans among the list of protected grounds in anti-discrimination law. The research is based on works addressing the theory of equality law and criteria for defining protected grounds (Kate Malleson), the justification of interrelations between equality, non-discrimination, and protected characteristics (Sandra Fredman), and the principle of equality (Anne Bayefsky).

Ukrainian scholars who have addressed the issue of protected grounds in anti-discrimination law include Yu. V. Pozharov, O. V. Pozharov, S. V. Vyshnovetska, T. A. Doroshenko, among others.

Article's main body. The article examines the problem of rethinking classical approaches to the list of protected grounds in anti-discrimination law and the limits of applying the principle of equality, caused by the transformation of Ukrainian society and the formation of war veterans as a new socially vulnerable group.

The author notes that contemporary anti-discrimination law is developing toward an expanded understanding of protected grounds, combining formal, substantive, and rights-based approaches. Current Ukrainian legislation does not explicitly recognize war veteran status as an independent protected ground; however, the category of “other grounds” in the definition of discrimination potentially allows inclusion of veteran status if discriminatory treatment is proven. This indirect approach does not ensure sufficient legal certainty and may complicate the practical implementation of anti-discrimination protection for war veterans.

The relationship between the principles of equality, non-discrimination, and affirmative action in modern legislation is analyzed. The principle of equality in contemporary law is considered in a substantive sense, which implies not only a prohibition of unjustified differential treatment but also the state's duty to eliminate the consequences of structural inequality. In this context, affirmative action is not an exception to the principle of equality but a mechanism for its implementation, aimed at ensuring real equality of opportunities for socially vulnerable groups, including war veterans.

Conclusions and prospects for development. It is substantiated that affirmative actions regarding war veterans have a broader scope than traditional measures in labor and social security and encompass a complex of state support in various spheres of social life. A theoretical and legal approach is proposed for considering war veteran status as a potential independent protected ground in anti-discrimination law and for defining the limits of applying affirmative action to this category. It is suggested to normatively enshrine the legal status of war veterans as a protected ground in anti-discrimination legislation to strengthen the guarantees of legal protection for this category of persons.

The results can be used for further development of anti-discrimination legislation, law enforcement practice, and the formation of state veteran policy aimed at ensuring real equality and effective protection of the rights of war veterans.

Key words: principle of equality, human rights, legal status of war veterans, anti-discrimination law, discrimination.

За ДСТУ 8302:2015 цю статтю слід цитувати:

Кохан В. П. Теоретико-правові засади заборони дискримінації ветеранів війни. *Право та інновації*. 2026. № 1 (53). С. 17–25. [https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-1\(53\)-2](https://doi.org/10.37772/2518-1718-2026-1(53)-2).

Дата подання автором: 19.02.2026

Дата прийняття після рецензування: 12.03.2026

Дата опублікування: 29.04.2026